

CEA

RAPPORT - 13/05/2013

**INTERNATIONAL SAMMENLIGNING AF
ERHVERVSUDDANNELSER**

INDHOLD

6	KORT INTRODUKTION TIL ERHVERVSUDDANNELSERNE
8	FORMGIVNINGEN AF ERHVERVSUDDANNELSERNE
10	VALG AF ERHVERVSUDDANNELSE – HVORNÅR?
12	ALDER HOS ELEVERNE VED START OG SLUTNING AF UDDANNELSE
14	ELEVBESTANDEN PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE
16	BEGRÆNSNINGER I ADGANGEN TIL ERHVERVSUDDANNELSERNE
18	FAGLIGT NIVEAU HOS ELEVER PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE
20	FORBEREDENDE ÅR
22	NIVEAUER I ERHVERVSUDDANNELSERNE
24	VEKSLER MELLEMLER PRAKTIK OG SKOLE
26	DET PRAKTIKPLADSOPSØGENDE ARBEJDE
28	PRAKTIKPLADSSITUATIONEN
30	HANDLING PÅ PRAKTIKPLADSUDFORDRINGEN
32	ALTERNATIVER TIL ÉN UDDANNELSESAFSAFTALE MED EN VIRKSOMHED
34	SKOLEPRAKTIK VERSUS VIRKSOMHEDSPRAKTIK
36	HVEM BETALER ELEVERNES LØN?
38	EN UDDANNELSESMÆSSIG BLINDGYDE

KOLOFON

Udarbejdelse: New Insight for DEA

Redaktion: Karina Fredenslund Ramsløv

Foto: Nicolai Perjesi

Grafisk opsætning: Morten Arleth Skov

INDLEDNING

De danske erhvervsuddannelser er i disse år under hårdt politisk pres. De oplever blandt andet en drastisk faldende søgning blandt grundskolens afgangselever. Mange erhvervsuddannelseselever har problemer med at finde en praktikplads, kvaliteten af undervisningen kritiseres, og det samme gør elevernes kompetencer. Desuden har nyuddannede under den økonomiske krise haft svært ved at finde arbejde – særligt de elever, som ”blot” har været i skolepraktik¹.

Hvis udviklingen fortsætter som i dag, kommer vi i Danmark til at mangle godt 30.000 faglærte i 2020. Det skyldes dels, at efterspørgslen efter faglært frem for ufaglært arbejdskraft stiger, og dels at udbuddet af faglærte falder².

Efter som dygtige faglærte er en nøgelfaktor hos både danske produktionsvirksomheder, i service- og detail-sektoren samt i det offentlige, hvor de i fremtiden er afgørende for bedre og mere effektive offentlige ydelser, er det tvingende nødvendigt, at det danske samfund tager livtag med de problemer, som plager erhvervsskolesektoren.

Der foregår i dag en del arbejde og initiativer både på de enkelte uddannelser og skoler såvel som politisk. Blandt andet arbejder regeringens erhvervsuddannelsesudvalg i foråret 2013 på at blive enige om en model, der kan medvirke til at løfte kvaliteten på erhvervsskolerne betragteligt.

Kun i mindre omfang bliver udenlandske erfaringer inddraget i debatten. Med denne rapport forsøger vi derfor at få et bedre internationalt overblik og billede af sammenlignelige forhold på erhvervsuddannelser i fem europæiske lande.

Vi har bedt analysefirmaet New Insight lave en international sammenligning blandt lande, hvor man ligesom i Danmark veksler mellem teori og praksis på erhvervsuddannelserne. Det gør man i Schweiz, Tyskland, Holland og Østrig.

Vi sammenligner blandt andet rammerne for erhvervsuddannelse, alder ved start og afslutning, hvornår man vælger en erhvervsuddannelse, adgangsbegrænsning, fagligt niveau og flere andre forhold.

Undersøgelsen giver en relevant indsigt i, hvordan billedet ser ud på erhvervsuddannelsesområdet i andre lande.

Den viser blandt andet, at man i Danmark er meget ældre, når man begynder og afslutter en erhvervsuddannelse. At andelen af unge, der vælger en erhvervsuddannelse i forhold til andre ungdomsuddannelser, er højere i de fire andre lande. Samt at man i de andre lande langt tidligere bliver sporet ind på et praktisk, erhvervsuddannelsesmæssigt spor.

Med andre ord har erhvervsuddannelserne i Schweiz, Tyskland, Holland og Østrig enten et bedre image, der får flere til at starte, eller også har man en mere effektiv adgangsbegrænsning til de øvrige ungdomsuddannelser.

DEAs internationale analyse føjer ny viden til den eksisterende viden om erhvervsuddannelserne og deres udfordringer. Det er viden, som er værd at tage med i overvejelserne, når politikerne i den kommende tid skal forbedre vilkårene for det erhvervsuddannelsessystem, som både private og offentlige virksomheder er dybt afhængige af for i fremtiden at kunne øge værdiskabelsen og dermed styrke forudsætningerne for det danske velfærdssamfund.

¹ DEA (2013) Skolepraktik giver en svær start på arbejdslivet

² AE (2013) Økonomiske Tendenser 2013

KORT INTRODUKTION TIL ERHVERVSUDDANNELSERNE

Danmark

Erhvervsuddannelserne i Danmark er opdelt i et grundforløb og et hovedforløb. Grundforløbet er organiseret i 12 faglige indgange, hvor eleverne vælger én. Hver indgang introducerer en række fagligt beslægtede erhvervsuddannelser, hvoraf eleven skal vælge én, som følges på hovedforløbet. Der findes i alt 109 forskellige erhvervsuddannelser i Danmark.

De 12 indgange dækker de tekniske og merkantile fagområder, uddannelser inden for sundhed, omsorg og pædagogik samt uddannelserne inden for landbrug¹.

Holland

I Holland er erhvervsuddannelsessystemet delt i to retninger: *BeroepsOpleidende Leerweg* (BOL) og *Beroepsbegeleidende Leerweg* (BLL)². BOL er en skoleorienteret retning, hvor praktikperioderne er korte, BLL er en praksisorienteret retning, hvor virksomhedspraktikken udgør størstedelen af uddannelsen. De to forskellige retninger giver dog samme afgangsbetrag³.

Der findes 237 erhvervsuddannelser i Holland. Erhvervsuddannelserne er fordelt på fire overordnede sektorer: landbrug og grønt arbejde, teknologi, økonomi/service samt sundhed/velfærd⁴.

Schweiz

Der findes flere end 230 forskellige erhvervsuddannelser i Schweiz. I Schweiz er ansvaret for uddannelsessystemet hos kantonerne. Det gør uddannelsessystemet meget komplekst, da praksis varierer mellem kantonerne.

1 Ministeriet for Børn og Undervisning, Uddannelsesguiden.dkt

2 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vekseldannelsessystemet

3 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – country report

4 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – country report

Tyskland

I Tyskland udbydes der i alt 349 erhvervsuddannelser fordelt på 35 Berufsgruppen, der dækker uddannelser inden for teknik, merkantil, service, landbrug samt sundhed og omsorg⁵.

Idet lovgivning, organisering og styring af erhvervsuddannelserne er delt mellem de enkelte Bundesländer og de nationale myndigheder, er udbudet af erhvervsuddannelser relativt komplekst, og derfor kan der være variation mellem de uddannelser, som bliver udbudt i landet⁶.

Østrig

I Østrig findes 242 forskellige vekseldannelsesretninger. Eleverne starter på et obligatorisk introducerende år (*Polytechnische Schule*), hvor de skal vælge mellem forskellige retninger som fx metal, træ, service, merkantil mv.

5 Bundesinstitut für Berufsbildung, <http://www2.bibb.de/tools/aab/aabgrupp.php>

6 CEDEFOP (2012) Germany, VET in Europe – country report

FORMGIVNINGEN AF ERHVERVSUDDANNELSERNE

Danmark

I Danmark er det Ministeriet for Børn og Undervisning, der med input fra de faglige udvalg for erhvervsuddannelser tilrettelægger uddannelsernes form og indhold.

De faglige udvalg består af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter, der bestemmer erhvervsuddannelsernes struktur, varighed og mål samt fastsætter uddannelsesordninger for de enkelte erhvervsuddannelser¹. Partsstyret skal sikre, at de kompetencer arbejdsmarkedet har brug for bliver udbudt på erhvervsuddannelserne.

Holland

I Holland er det Ministeriet for uddannelse, kultur og videnskab, der sammen med Ministeriet for økonomi, landbrug og innovation er ansvarlig for lovgivningen for erhvervsuddannelserne².

Ansvar for uddannelsesstruktur, kvalifikationer og opbygning er placeret hos 17 såkaldte ekspertcentre (Centres of Expertise) og de enkelte uddannelsesinstitutioner. Ekspertcentrene består af arbejdsmarkedets parter og repræsentanter fra uddannelsesinstitutionerne. Ekspertcentrene har også til opgave at godkende virksomheder til praktik og føre kontrol med de eksisterende praktikpladser. Generelt er det centrenes opgave at bygge bro mellem uddannelsesinstitutionerne og erhvervslivet³.

Schweiz

Ansvar for tilrettelæggelsen af indholdet i de erhvervsrettede uddannelser varetages af BBT – Bundesamt für Bildung und Technologie, der som den øverste myndighed er ansvarlig for forordningen

1 Bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser nr. 510 af 19. maj 2010

2 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – country report

3 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vekselluddannelserne

for erhvervsuddannelserne, den såkaldte Berufsbildungsverordnung. Forordningen er udarbejdet som en trepartsaftale mellem staten, kantonerne og arbejdsmarkedets parter. Denne trepartsaftale indebærer aftaler og rammebetingelserne for både den praktiske og den skolebaserede del af undervisningsforløbet. Det er kantonerne, der har ansvaret for implementeringen af forordninger, ligesom erhvervsskolerne refererer til kantonerne⁴.

Tyskland

Bundesministerium für Bildung und Forschung, BMBF, har det overordnede ansvar for strategien for erhvervsuddannelserne, de overordnede retningslinjer og endelig godkendelse af de individuelle aftaler mellem de forskellige Ländern og industrien⁵.

De enkelte delstater (*Bundesländer*) har ifølge forfatningen eget ansvar for uddannelsessystemerne. En sammenslutning på tværs af delstaterne (KMK) har til opgave at sikre ensartethed i de udbudte erhvervsuddannelser.

Delstaterne er ligeledes ansvarlig for komiteer for de enkelte erhvervsuddannelser, hvor arbejdsmarkedets parter er ligeligt repræsenteret. Arbejdsmarkedets parter har til opgave at udvikle erhvervsuddannelser, så de imødekommer erhvervslivets efterspørgsel efter kompetencer. Parterne går herefter sammen med delstatens regering for i fællesskab at aftale implementeringen⁶.

4 Schweizerische Eidgenossenschaft (2012) Vocational and Professional Education and Training in Switzerland

5 Godkendelsen af aftalerne skal først godkendes af det ministerium, som de forskellige uddannelsesretninger hører under.

6 CEDEFOP (2012) Germany, VET in Europe – country report

Østrig

Ministeriet for Uddannelse, Kunst og Kultur er ansvarlig for den skolebaserede del af erhvervsuddannelserne, herunder finansieringen af praktikpladscentre, mens Ministeriet for Økonomi, Familie og Ungdom er ansvarlig for tilrettelæggelsen af den virksomhedsbaserede del af praktikken⁷.

Det er de lokale praktikkontorer, der hører under de regionale handelskamre, som er forpligtet til at implementere lovgivningen. Til at hjælpe med at udførelsen i praksis sker i overensstemmelse med hensigten fra loven, er der oprettet et ”Advisory Board” kaldet BAB – som består af arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer.

7 CEDEFOP (2012) Austria, VET in Europe – country report

Tabel 1: Formgivningen af erhvervsuddannelserne

	Danmark	Holland	Schweiz	Tyskland	Østrig
Staten	Ministeriets for Børn og Undervisning	Ministeriet for uddannelse, kultur og videnskab & Ministeriet for økonomi, landbrug og innovation	Bundesamt für Bildung und Forschung	Bundesministerium für Bildung und Forschung	Ministeriet for Uddannelse, Kunst og Kultur & Ministeriet for Økonomi, Familie og Ungdom
Lokale myndigheder			Kantonerne	Bundesländer	De regionale handelskamre
Arbejdsmarkedets parter	De faglige udvalg	Centres of Expertise	Arbejdsmarkedets parter	Komiteer	”Advisory Board”

VALG AF ERHVERVSUDDANNELSE – HVORNÅR?

For Holland, Schweiz, Tyskland og Østrig gælder det, at valget om en erhvervsuddannelse træffes langt tidligere end i Danmark. Mens vi i Danmark har en enhedsskole, hvor eleverne følges ad fra børnehaveklasse til 9. klasse, så sporer eleverne i de andre lande tidligere ind på hvilken uddannelse, de vil have.

Holland

Efter 8. klasse vælger eleverne i Holland mellem tre forskellige uddannelsesretninger: VMBO, HAVO eller VWO. VMBO varer fire år og forbereder til en erhvervsuddannelse. HAVO og VWO starter begge med et basisforløb på tre år og derefter vælges en af fire studieretninger. HAVO varer i alt fem år og forbereder til videregående uddannelse a la den danske professionsbachelor. VWO varer i alt seks år og forbereder til universitet. Det er muligt at skifte retning efter det treårige basisforløb til en erhvervsuddannelse¹.

Schweiz

I Schweiz er ansvaret for uddannelsessystemet lagt ud til de enkelte kantoner. Derfor varierer uddannelsesudbuddet og strukturen heri fra kanton til kanton. Grundskolen i Schweiz er delt i en Primärstufe, som varer de første fire til seks skoleår, og Sekundärstufe, som varer de resterende tre til fem år – afhængigt af kanton. Sekundärstufe er struktureret på flere forskellige måder i Schweiz, størstedelen af kantonerne udbyder en Sekundärstufe, hvor eleverne inddeles i op til fire niveauer, der varierer over formen: Gymnasium, der forbereder til gymnasiet, Sekundarschule, grundskole på avanceret niveau, Realschule, grundskole på generelt niveau og Kleinklasse, som er undervisning til svagere elever. Sekundarschule og Realschule fører begge til en erhvervsuddannelse².

1 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – Country report

2 EDK/CDIP/IDES (2012) Kantonale Schulstrukturen in der

Tyskland

I Tyskland har eleverne efter fire års skolegang to orienteringsår, hvor de med hjælp og supervision fra skolen vælger, om de vil fortsætte i Hauptschule, som er den mindst boglige skolevej, Realschule, en mere boglig retning, Gymnasium, der fortsætter over i ungdomsuddannelsen Gymnasiale Oberstufe og kvalificerer til videregående uddannelse, eller Gesamtschule, som er en kombination af de tre første. For alle retninger gælder det, at de kvalificerer eleverne til at starte på en erhvervsuddannelse³.

Østrig

I Østrig vælger eleverne efter det fjerde skoleår mellem Hauptschule, den praktiske vej, eller AHS-Unterstufe, som er den boglige vej. Begge giver adgang til en erhvervsuddannelse, og begge retninger varer fire år⁴.

Schweiz und im Fürstentum Liechtenstein

3 CEDEFOP (2012) Germany, VET in Europe – Country report

4 CEDEFOP (2012) Austria, VET in Europe – Country report

Tabel 2: Segregering inden erhvervsuddannelsen

	Danmark	Holland	Schweiz	Tyskland	Østrig
Hvornår?	Nej	Ja, efter 8. klasse (alder: 12 år)	Ja, efter 6. klasse (alder: 13 år)	Ja, efter 6. klasse (alder: 12 år)	Ja, efter 4. klasse (alder: 10 år)
Hvilke retninger?	-	VMBO: Den praktiske vej HAVO: Den boglige vej VWO: Den akademiske vej	Kleinklasse: Speci- alundervisning til svagere elever Realschule: Den mindre boglige vej Sekundarschule: Den mere boglige vej Gymnasium: Den akademiske vej	Hauptschule: Den mindst boglige vej Realschule: En mere boglig vej Gesamtschule: En kombination af de øvrige tre Gymnasium: Den akademiske vej	Hauptschule: Den praktiske vej AHS-Unterstufe: Den boglige vej

ALDER HOS ELEVERNE VED START OG SLUTNING AF UDDANNELSE

Danmark

I Danmark skal man have afsluttet grundskolen og fyldt 15 år for at begynde på en erhvervsuddannelse. Gennemsnitsalderen blandt elever, der begynder på en erhvervsskole var i 2011 21,8 år. Det er noget højere end gennemsnitsalderen for dem, som forlader folkeskolen.

Selvom en erhvervsuddannelse i Danmark typisk tager mellem tre og fire år, så er gennemsnitsalderen for nyudklækkede svende 28,1 år. Forskellen mellem gennemsnitsalderen ved starten af en erhvervsuddannelse og slutningen på en erhvervsuddannelse er mere end seks år¹.

Holland

I Holland kan man begynde på en erhvervsuddannelse, når man har afsluttet sin ungdomsuddannelse – i en alder af 16 år. Gennemsnitsalderen ved starten på en erhvervsuddannelse er 18,6 år for den skoleorienterede retning, BOL, og 27,7 år for den praksisorienterede retning, BLL, der i høj grad vælges af ældre, ufaglærte med erhvervs erfaring. Gennemsnitsalderen ved starten på BLL er den eneste, som er højere end i Danmark. Vi har ikke oplysninger for gennemsnitsalderen ved afslutningen af en erhvervsuddannelse i Holland².

Schweiz

I Schweiz kan eleverne begynde på en erhvervsuddannelse efter grundskolen, når de er 15 år gamle. Gennemsnitsalderen for elever, der starter på en erhvervsuddannelse var i 2009 17,8 år. Vi har ikke oplysninger for gennemsnitsalderen ved afslutningen af en erhvervsuddannelse i Schweiz³.

1 Ugebrevet A4 (2013) Voksne indtager erhvervsskolerne, 14. marts 2013

2 Ministry of science and education, Holland (2012) Key figures 2007-2011, Education, Culture and Science

3 Tresch, Sarah & Charlotte Zubler (2009) Schullaufbahnen quer durch die Volksschule, Lehrmittelverlag des cantons Aargau

Tyskland

I Tyskland kan man begynde på en erhvervsuddannelse, når man har færdiggjort grundskolen og er 15 år gammel. Gennemsnitsalderen for dem som starter på en erhvervsuddannelse var i 2010 19,8 år. I Tyskland er eleverne i gennemsnit 21,9 år, når de færdiggør deres erhvervsuddannelse – lige så gamle, som danskerne i gennemsnit er, når de begynder⁴.

Østrig

I Østrig kan man begynde på en erhvervsuddannelse efter grundskolen, når man er 14 år gammel. Eleverne er i gennemsnit 15,5 år, når de starter på en erhvervsuddannelse, og de er i gennemsnit 19,5 år, når de færdiggør deres erhvervsuddannelse. Det betyder, at eleverne i Østrig i gennemsnit er to år yngre, når de bliver færdige med deres erhvervsuddannelse, end danskerne er, når de begynder⁵.

4 Bundesinstitut für Berufsbildung, BIBB (2012) Datenreport zum Berufsbildungsbericht 2012

5 Statistik Austria (2012) Bildung in Zahlen 2010/11 – Schlüsselindikatoren und Analysen

Tabel 3: Andel i følgende aldersgrupper ved start på en erhvervsuddannelse i Holland

	BOL	BLL
16 -20	72	33
20 -25	24	28
25 -30	2	10
30 -35	1	6
35 år og ældre	1	23

Kilde: CEDEFOP (2010) Netherlands, VET in Europe – country report
Note: 2008

Tabel 4: Alder ved start på og slutning af erhvervsuddannelse

	Danmark	Holland		Schweiz	Tyskland	Østrig
		BOL	BLL			
Optagelse fra	Fra 15 år	Fra 16 år		Fra 15 år	Fra 15 år	Fra 14 år
Start (gns.)	21,8 år	18,6 år	27,7 år	17,8 år	19,8 år	15,5 år
Slut (gns.)	28,1 år	-	-		21,9 år	19,5 år

Kilder: (DK) LOs beregninger på UNI•Cs data. Ugebrevet A4 (2013) Voksne indtager erhvervsskolerne, 14. marts 2013; (NL) Ministry of science and education, Holland, Key figures 2007-2011, Education, Culture and Science (CH) Tresch, Sarah & Charlotte Zubler (2009) Schullaufbahnen quer durch die Volksschule, Lehrmittelverlag des cantons Aargau (GE) Datenreport zum Berufsbildungsbericht 2012, Bundesinstitut für Berufsbildung, BIBB (AT) Bildung in Zahlen 2010/11 – Schlüsselindikatoren und Analysen
Note: Tal fra (DK) 2011, (NL) 2011, (CH) 2006, (GE) 2010, (AT) 2009. I Østrig kan man begynde en erhvervsuddannelse som 14-årig, i Holland som 16-årig og i de øvrige lande som 15-årig.

ELEVBESTANDEN PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE

Figur 1 viser Eurostats opgørelse af bestanden af elever på erhvervsuddannelserne i forhold til bestanden på ungdomsuddannelserne – erhvervsuddannelser og gymnasier samlet¹.

Danmark

I Danmark er andelen af erhvervsskoleelever i forhold til gymnasieelever faldet i perioden fra 1998 til 2010. Særligt var faldet stort i starten af 00'erne. Andelen har været nogenlunde stabil fra 2004 til 2010. I 2010 var der 132.031 elever på erhvervsuddannelserne ud af i alt 284.030, som var i gang med en ungdomsuddannelse.

Holland

I Holland har andelen af erhvervsskoleelever i forhold til gymnasieelever været nogenlunde stabil i hele perioden. I 2010 var der 493.406 elever på erhvervsuddannelserne ud af i alt 736.470, som var i gang med en ungdomsuddannelse.

Schweiz

I Schweiz har andelen af erhvervsskoleelever i forhold til gymnasieelever været nogenlunde stabil fra 2002 til 2010, som er den periode, vi har data for. I 2011 var der 207.151 elever på erhvervsuddannelserne ud af i alt 318.093, som var i gang med en ungdomsuddannelse.

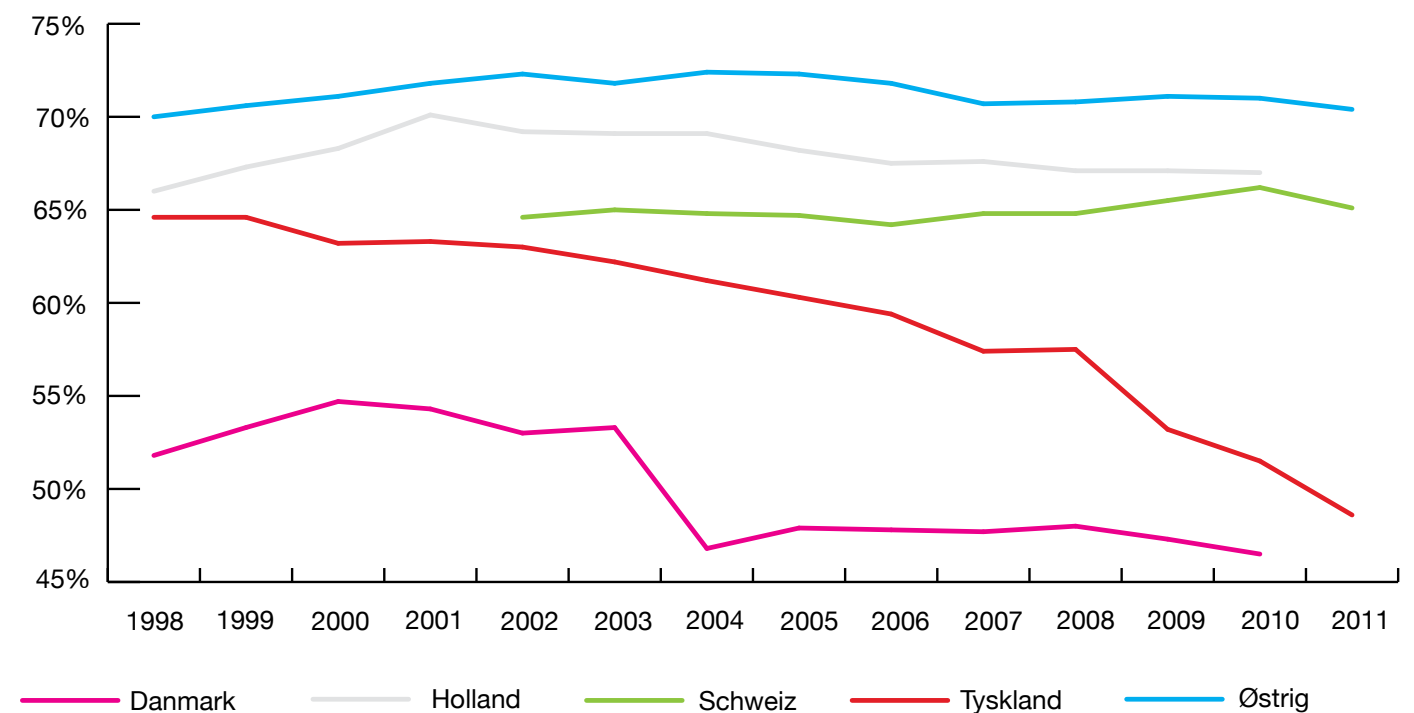
Tyskland

I Tyskland er andelen af erhvervsskoleelever i forhold til gymnasieelever faldet i perioden fra 1998 til 2010. Andelen er faldet stødt over hele perioden. I 2011 var der 1.324.277 elever på erhvervsuddannelserne ud af i alt 2.725.758, som var i gang med en ungdomsuddannelse.

Østrig

I Østrig har andelen af erhvervsskoleelever i forhold til gymnasieelever været nogenlunde stabil i hele perioden. I 2011 var der 263.759 elever på erhvervsuddannelserne ud af i alt 374.830, som var i gang med en ungdomsuddannelse.

Figur 1: Elevbestand på erhvervsuddannelser i forhold til ungdomsuddannelser samlet

Kilde: Eurostat, Students by ISCED level (educ_enr1ad)

Note: Fuldtids- og deltidsstuderende, andel studerende ved 'vocational or technical programme orientation' af alle studerende ved ISCED-niveau 3 uddannelser (ungdomsuddannelser).

¹ Eurostat, Students by ISCED level (educ_enr1ad)

BEGRÆNSNINGER I ADGANGEN TIL ERHVERVSUDDANNELSERNE

Danmark

I Danmark har alle, der har gennemført grundskolen, adgang til erhvervsuddannelserne. Adgang i umiddelbar forlængelse af 9. eller 10. klasse forudsætter dog, at eleven har de faglige, personlige og sociale forudsætninger, der er nødvendige for at gennemføre en erhvervsuddannelse¹.

Adgang til hovedforløbet kræver, at eleven har bestået grundforløbet, og at eleven har indgået en uddannelsesaftale med en praktikvirksomhed. På mange uddannelser er det muligt at starte på hovedforløbet i en skolepraktik². Nogle uddannelser har pga. fagenes popularitet indført adgangs-begrænsninger i optaget på skolepraktik. Og få uddannelser kræver en virksomhedsaftale, fordi skolepraktik ikke er mulig³.

Holland

I Holland har alle, der har gennemført grundskolen adgang til en erhvervsuddannelse, at grundskolen er gennemført. Eleverne skal selv finde en praktikplads på den praksisorienterede retning BLL. Men det er ikke noget krav, at eleverne har fundet en praktikplads, inden de starter, idet der er mulighed for at fortsætte den skoleorienterede retning BOL, hvis de ikke har fundet en praktikplads inden for det første år. På BOL er det skolen, der er ansvarlig for at finde praktikpladser til eleverne⁴.

Schweiz

For at blive optaget på en erhvervsuddannelse i Schweiz skal eleverne have gennemført den obli-

1 Bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser nr. 510 af 19. maj 2010

2 Ministeriet for Børn og Undervisning (2011) Erhvervsuddannelserne – fakta og muligheder

3 Børne- og undervisningsministeriet (2012) Oversigt over uddannelser med og uden skolepraktik den 18. januar 2012

4 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – Country report

gatoriske grundskole. I Schweiz skal de unge også selv finde en praktikplads. Såfremt eleverne ikke kan finde en praktikplads, er det muligt at starte på industrikurser, hvis indhold ligner den danske skolepraktik eller tage et brobygningsår⁵.

Tyskland

Erhvervsuddannelserne er åbne for alle, der har bestået grundskolen eller har gennemført et års erhvervsforberedende uddannelse. Eleverne skal selv finde en praktikplads, hvilket betyder, at udbuddet af praktikpladser kan virke som en adgangsbe-grænsende mekanisme. De elever, der ikke kan finde en læreplads, kan dog tage den praktiske del af uddannelsen som en skolepraktik⁶.

Østrig

Når grundskolen er færdiggjort, er det muligt at begynde på en erhvervsuddannelse. Det er et krav, at eleverne selv har fundet en praktikplads, inden de starter på uddannelsen. Hvis de unge ikke har en praktik-plads, har de mulighed for at starte i praktik på et praktikpladscenter. De bliver således JASG-lærlinge (*Jugendausbildungssicherungsgesetz*) og har mulighed for at tage hele uddannelsen på praktikpladscenteret. Det tilstræbes dog, at eleverne finder en læreplads⁷.

5 OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerland

6 OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

7 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vekselluddannelserne

Tabel 5: Adgangskrav og -begrænsninger

	Danmark	Holland BOL	BLL	Schweiz	Tyskland	Østrig
Grundskole	Gennemført grundskolen	Gennemført grundskolen		Gennemført grundskolen	Gennemført grundskolen	Gennemført grundskolen
Praktik	Krav at eleverne selv finder en praktikplads (alt. skolepraktik)	Skolen finder praktikplads	Krav at eleverne selv finder en praktikplads	Krav at eleverne selv finder en praktikplads (alt. skolepraktik)	Krav at eleverne selv finder en praktikplads (alt. skolepraktik)	Krav at eleverne selv finder en praktikplads (alt. skolepraktik)
Begrænsninger	Begrænsninger i optaget til skolepraktik på visse uddannelser					

FAGLIGT NIVEAU HOS ELEVER PÅ ERHVERVSUDDANNELSERNE

Danmark

Mange af eleverne på de danske erhvervsuddannelser er kommet af sted fra grundskolen med dårlige karaktergennemsnit i folkeskolens afgangsprøve. 41,9 procent af dem, som søgte en erhvervsuddannelse i 2012, opnåede ved afgangsprøven samme sommer et gennemsnit under fire¹.

Holland

-

Schweiz

Undersøgelser i Schweiz viser, at der er en klar sammenhæng mellem elevernes resultat i PISA-undersøgelserne, og niveauet af den erhvervsuddannelse eleven opnår. Blandt dem, som klarer sig dårligst vælger flere en erhvervsuddannelse. Desuden er der en signifikant sammenhæng mellem forældrenes socio-økonomiske status og elevernes valg af uddannelse. Kommer forældrene fra det nederste socio-økonomiske kvartil, er der 77 pct. større chance for, at deres barn bliver optaget på en erhvervsuddannelse².

Tyskland

I Tyskland er der opmærksomhed på, at den tidlige segregering i grundskolen bidrager til, at der svært at undslippe en tidlig negativ selektering af eleverne. Segregeringen betyder, at det i et vist omfang er de bogligt svage elever, der kommer ind på erhvervsuddannelserne³.

Desuden er der også i Tyskland lavet undersøgelser, der viser, at den enkelte elevs resultater og fastholdelsesgrad i uddannelsessystemet er tæt koblet til forældrenes socio-økonomiske status⁴.

Østrig

-

³ OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

⁴ Bundesministerium für Bildung und Forschung (2008) Bildung in Deutschland

¹ DEA (2013) Folkeskolens dårligste vælger EUD

² OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerland

FORBEREDENDE ÅR

Danmark

I Danmark kan man efter 9. klasse fortsætte i 10. klasse, hvis man ikke er afklaret omkring sit uddannelsesvalg eller ønsker at forbedre sine almene kompetencer. 10. klasse er ikke målrettet erhvervsuddannelserne, men det er muligt at afprøve forskellige erhvervsuddannelser i brobygningsforløb.

For dem, som ikke er klar til at begynde på en erhvervsuddannelse, er erhvervsgrunduddannelse, EGU, en mulighed. Det tager to år og forudsætter, at man har færdiggjort 9. klasse. Uddannelsen veksler ligesom en erhvervsuddannelse mellem skoleforløb og praktik – med meget vægt på praktikken¹.

Holland

I Holland bliver eleverne forberedt til erhvervsuddannelserne i den sidste del af grundskolens praktiske retning, VMBO. Her vælger eleverne indenfor hvilken sektor de vil uddannes: teknologi, omsorg og velfærd, økonomi og landbrug). Desuden vælger de et af fire faglige niveauer gradueret fra et meget praktisk niveau til et meget bogligt niveau².

Schweiz

I Schweiz er der et afklarende brobygningsår til de elever, som har brug for at blive afklaret. I 2009 benyttede 14,6 pct. sig af brobygningsåret, der som et 10. skoleår giver mulighed for at tage forberedende kurser eller at tage ophold i udlandet. Brobygningsåret giver ikke merit på erhvervsuddannelserne³.

1 Ministeriet for Børn og Undervisning, Uddannelsesguiden.dk

2 Luijckx, Ruud & Manon de Heus (2008) The educational system of the Netherlands

3 OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerland

Tyskland

I Tyskland findes der to forskellige slags forberedende basisår, inden eleverne starter på en praktisk erhvervsuddannelse. Der findes et erhvervsforberedende år (*BerufsVorbereitungsjahr, BVJ*), der kan gennemføres inden eleverne starter på uddannelsen. Det erhvervsforberedende år skal udvikle elevernes modenhed og give dem centrale faglige kompetencer, der sigter mod en erhvervsuddannelse. Tilbuddet er et alternativ til 10. klasse.

Den anden mulighed for unge, der vil i gang med en vekseluddannelse, er at tage et år med en erhvervsgrunduddannelse (*BerufsGrundbildungsjahr, BGJ*), der er et valgfrit år, der gennemføres som en del af den teoretiske del af vekseluddannelsen. Tilbuddet er rettet mod de elever, der ikke har fundet en praktikplads, der er droppet ud af grundskolen og for elever, der har brug for grundlæggende færdigheder⁴.

Østrig

Efter 8. skoleår skal de unge, inden de starter på en erhvervsuddannelse, tage et obligatorisk forberedende skoleår (*Polytechnische Schule*). Året fungerer som en introduktion til erhvervsuddannelserne, og eleverne kan vælge mellem forskellige retninger som fx metal, træ, service, merkantil mv. Det forberedende år er tilrettelagt som en kombination af praktisk undervisning, almendannende fag og korte praktikker i virksomhederne⁵.

4 OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

5 CEDEFOP (2012) Austria, VET in Europe – Country report

Tabel 5: Forberedende år

	Danmark	Holland	Schweiz	Tyskland	Østrig
Forberedende år	EGU 10. klasse	-	Brobygningsår	BerufsVorbereitungsjahr BerufsGrundbildungsjahr	Polytechnische Schule

NIVEAUER I ERHVERVSUDDANNELSERNE

Danmark

I Danmark er erhvervsuddannelserne delt i et grundforløb og et hovedforløb. På nogle erhvervsuddannelser er hovedforløbet inddelt i trin: et, to eller tre trin. Trinene fungerer som afstigningsmuligheder, så både den stærke og den svagere elev har mulighed for at gennemføre en erhvervsuddannelse. Trinene ligger i forlængelse af hinanden, så det er muligt at stoppe efter et trin, fortsætte eller stoppe, for så senere at vende tilbage. Trin et tager mellem et og to år, trin to mellem tre og fire år og trin tre op til fem et halvt år¹.

Andre erhvervsuddannelser er ikke inddelt i trin, som f.eks. tømreruddannelsen. Den tager mellem tre et halvt år og fire år, hvilket svarer til trin to på de uddannelser, der er trininddelt.

Holland

I Holland kan erhvervsuddannelserne opnås på fire forskellige niveauer:

- Niveau 1: Assistentopleiding – uddannelse på assistentniveau, varer ½-1 år
- Niveau 2: Basisberoepsopleiding – oplæring på basisniveau, varer 2-3 år
- Niveau 3: Vakopleiding – professionelt niveau, varer 3-4 år
- Niveau 4: Middenkaderopleiding – middle-management uddannelse, varer 4 år

De fire niveauer sigter mod forskellige målgrupper og bygger i et vist omfang ovenpå hinanden. Niveau 2 og 3 svarer til kvalifikationsniveauet for de danske erhvervsuddannelser (niveau 3C), mens niveau 4 svarer til ISCED kvalifikationsniveau 3A².

¹ Ministeriet for Børn og Undervisning, Uddannelsesguiden.dk

² Oxford research (2010) Internationale udfordringer for vekseldannelsessystemet

Schweiz

Erhvervsuddannelserne i Schweiz er også delt i trin – to styk, hvor det laveste trin giver adgang til det højere. Det lave trin er en toårig uddannelse, EBA, der er på ISCED-niveau 3C. Uddannelse på dette niveau er rettet mod praktisk orienterede elever. Forløbet giver erhvervskompetence³. Det højere trin er en tre til fireårig uddannelse, EFZ, på ISCED-niveau 3B og 3A. Uddannelse på dette niveau er rettet mod en specifik stilling på arbejdsmarkedet og giver mulighed for at fortsætte på et videregående erhvervsuddannelsesniveau, der også er tilrettelagt som en vekseldannelse.

Tyskland

Også i Tyskland er det muligt at tage erhvervsuddannelser på flere niveauer. Den typiske erhvervsuddannelse varer tre år og afsluttes med det, der svarer til et svendebrev. Alternativt findes der en toårig erhvervsuddannelse, der sigter mod bogligt svagere elever⁴.

Østrig

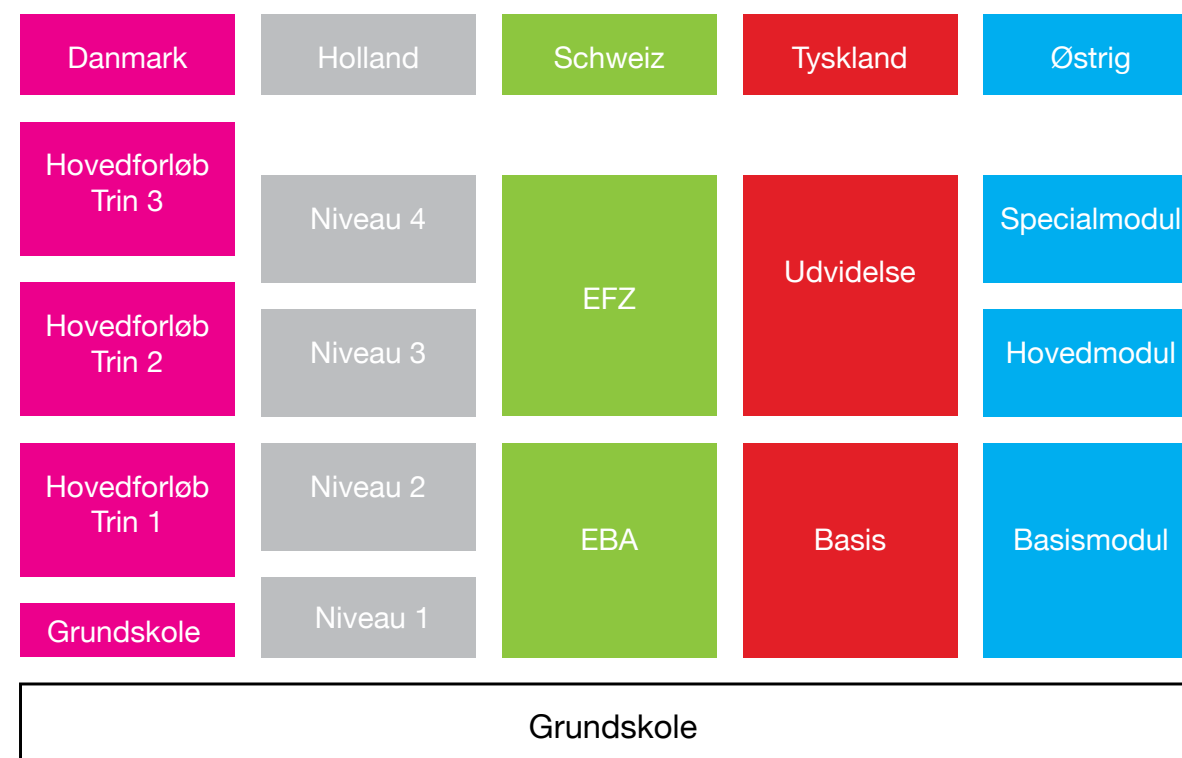
Forløbet på en vekseldannelse er opdelt således, at de to første år består af et basismodul, som giver kompetencer på tværs af brancher, og derefter følger et hovedmodul på et år, som giver beskæftigelses-specifikke kompetencer. Forløbet kan afsluttes med et specialmodul af mellem et halvt og et helt års varighed⁵.

³ Schweizerische Eidgenossenschaft (2012) Vocational and Professional Education and Training in Switzerland

⁴ OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

⁵ Oxford research (2010) Internationale udfordringer for vekseldannelsessystemet

Figur 2: Illustration af erhvervsuddannelserne i de udvalgte lande

VEKSLLEN MELLEM PRAKTIK OG SKOLE

Danmark

Hovedforløbet på en erhvervsuddannelse i Danmark består af blokke af kortere skoleperioder på en erhvervsskole og længere praktikperioder hos en virksomhed.

Holland

På den skoleorienterede BOL gennemføres to praktikforløb om året af 5-6 ugers varighed. På den praksisorienterede BLL er elever i praktik fire dage om ugen og en dag på skole¹.

Schweiz

I Schweiz findes der som udgangspunkt to forskellige modeller for vekslen mellem skole- og praktikforløb. En standardmodel, hvor eleven er 1-2 dage om ugen på en erhvervsskole og de resterende 2-3 dage om ugen i praktikvirksomheden. En sliding-scale model, hvor eleven i starten af uddannelsen bruger flest dage på erhvervsskolen og færre i praktikvirksomheden. Men løbende vender fordelingen, og eleven bruger til sidst flest dage i praktikvirksomheden om ugen².

Desuden findes der et alternativ, som er en blokmodel a la den opbygning, vi har i Danmark. Her veksler uddannelsen mellem perioder i skole og perioder i praktik. Desuden deltager eleverne i industrikurser af flere ugers varighed³.

1 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vekselluddannelserne

2 Schweizerische Eidgenossenschaft (2012) Vocational and Professional Education and Training in Switzerland

3 Kubix (2010) Robuste erhvervsuddannelser – inspirationer udefra

Tyskland

På de erhvervsrettede vekselluddannelser i Tyskland er eleverne 1-2 dage om ugen på en erhvervsskole og de resterende 3-4 dage foregår i en praktikvirksomhed⁴.

Østrig

Erhvervsuddannelserne er tilrettelagt således, at 80 procent af tiden tilbringes i en virksomhed, mens de resterende 20 procent bruges på en erhvervsskole⁵. Tilrettelæggelsen af praktikken er op til den virksomhed, der har oprettet praktikstillingen. Virksomheden kan vælge mellem to modeller, enten at eleven er i skolen en dag om ugen og fire dage om ugen i virksomheden eller en blokmodel, hvor eleven er på skole i mindst otte uger efterfulgt af flere uger i praktikvirksomheden⁶.

4 CEDEFOP (2012) Germany, VET in Europe – Country report

5 Institut für Bildungsforschung der Wirtschaft () Factsheet on apprenticeships

6 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vekselluddannelserne

Tabel 7: Oversigt over vekslen mellem praktik og skoleforløb

	Danmark	Holland	Schweiz	Tyskland	Østrig
Blokforløb	Ja	To praktikperioder af 5-6 uger (BOL)	Ja		Ja
Sliding scale			Ja		
Vekslen i løbet af en uge		Ja (BLL)	Ja	Ja	Ja

DET PRAKTIKPLADSOPSØGENDE ARBEJDE

Danmark

I Danmark er det de enkelte skoler og praktikpladscentrene på skolerne, som har ansvaret for det praktikpladsopsøgende arbejde¹.

Holland

Det er de 17 ekspertcentre for erhvervsuddannelserne (Centres of expertise), der har ansvaret for det praktikpladsopsøgende arbejde. Centrene samarbejder med virksomhederne og forsøger gennem en aktiv opsøgende indsats at lede eleverne hen i de ledige praktikpladser².

Schweiz

De statslige myndigheder (Federal Office for Professional Education and Technology (OPET)) fungerer som formidler af praktikpladser, tilskynder til oprettelsen af praktikpladser og vejleder unge uden praktikpladser. Arbejdet foregår i samarbejde med de enkelte kantonen, der via større regionalt kendskab bidrager til at matche udbud og efterspørgsel efter praktikpladser³.

De praktikpladssøgende modtager hjælp fra de 26 kantonale erhvervsuddannelseskontorer, der er ansvarlige for opslag, promovning af uddannelserne, uddannelsesvejledning af de unge og den opsøgende kontakt til virksomhederne⁴.

Tyskland

Arbejdsgiverorganisationerne, arbejdstagerorganisationer, staten og de enkelte bundesländer har et tæt samarbejde om udviklingen af praktikpladser. Arbejdsgiverne, der er organiseret i kamre, har til opgave at rådgive virksomhederne om muligheder for at tage en lærling for på den måde at stimulere en efterspørgsel, og ikke mindst at gennemføre det praktikpladsopsøgende arbejde⁵.

Østrig

Det er som udgangspunkt Public Employment Service Austria (AMS), der har ansvaret for fordelingen af elever på praktikvirksomhederne. Eleverne får hjælp til at finde en praktikplads af de regionale praktikpladskontorer, der er en del af de regionale arbejdsgiverforeninger (Wirtschaftskammer Österreichs). Det er de regionale arbejdsgiverforeninger, der er ansvarlige for det praktikpladsopsøgende arbejde, ligesom de gennemfører uddannelsesvejledning for de unge. Sammen med den føderale arbejdsgiverforening har de udviklet en fælles national online platform, hvor praktikpladssøgende kan finde praktikpladser⁶.

1 Bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser nr. 510 af 19. maj 2010

2 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – Country report

3 Staatssekretariat für Bildung, Forschung und Innovation SBFI

4 OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerland

5 Kubix (2010) Robuste erhvervsuddannelser – inspirationer udefra

6 Federal Ministry of economy, family and youth (2012) Apprenticeship – Dual vocational education and training in Austria

PRAKTIKPLADSSITUATIONEN

Danmark

I februar 2013 stod 5.281 erhvervsskoleelever uden praktikplads i en virksomhed. Yderligere 5.773 elever havde ikke fået en uddannelsesaftale med en virksomhed, men var i stedet begyndt i en skolepraktik¹. Niveauet af praktikpladssøgende elever har samlet set ligget omkring 9-10.000 de seneste år.

Manglen på praktikpladser er ikke jævnt fordelt. Inden for nogle indgange er det særligt svært at finde en praktikplads. Det gælder inden for medieproduktion, bil, fly og transportmidler samt strøm, styring og it². Og i københavnsområdet er det oftest vanskeligere at finde praktikplads end i provinsen³. På andre indgange og i andre geografiske områder mangler virksomheder i stedet elever.

Holland

Det hollandske erhvervsuddannelsessystem er meget fleksibelt over for konjunkturudsving, idet et evt. lavere udbud af praktikpladser ikke har de store konsekvenser for tilgangen til erhvervsuddannelserne: Da en del af de elever, der ikke kan finde en praktikplads, absorberes gennem muligheden for at skifte fra den praksisorienterede BLL til den skoleorienterede BOL. Her er det skolen, der har ansvaret for at finde en praktikplads til eleverne⁴.

En opgørelse fra COLO (sammenslutningen af ekspertcentre) viser, at det i december 2012 kun var inden for ganske få erhvervsuddannelsesretninger, at det var vanskeligt at finde praktikpladser. Dette gælder fx inden for transport og logistics, byggeuddannelserne, modeuddannelserne samt velfærds-

og plejeuddannelserne⁵.

Schweiz

I Schweiz er man i den særlige situation, at antallet af udbudte praktikpladser overstiger tilgangen til erhvervsuddannelserne. I alt blev der i 2011 udbudt 92.000 lærerpladser, hvoraf 85.000 blev besat. Udviklingen er sket til trods for, at en større del af en ungdomsårgang vælger at tage en erhvervsuddannelse⁶.

Der kan dog opstå strukturelle problemer på markedet for praktikpladser, der betyder, at udbuddet af praktikpladserne ikke matcher de unges efterspørgsel. Dette kan skyldes, at praktikpladserne befinder sig i et "forkert" geografisk område eller i en "forkert" branche. Derfor findes der ved udgangen af 2013 7.500 unge uden praktikplads, der i løbet af 2012 havde søgt en praktikplads⁷.

Tyskland

I Tyskland indgik 570.140 unge i 2011 en uddannelsesaftale, mens 646.880 efterspurgte en. Der var altså 76.740 elever, der ikke fik en praktikplads. Desuden viser opgørelsen, at der blev udbudt 599.829 uddannelsespladser, og næsten 30.000 uddannelsespladser blev således ikke besat. Der findes altså mismatch-problemer på markedet for praktikpladser, og problemerne skyldes særligt geografiske uligheder i antallet af efterspurgte praktikpladser⁸.

Østrig

I Østrig oplevede man i starten af 00'erne, at efterspørgslen på praktikpladser overgik udbuddet af pladser. Dengang satte man en række initiativer i gang, som skulle vende billedet. I den sidste halvdel af 00'erne er antallet af praktikpladser steget⁹.

1 UNI-Cs praktikplads database

2 AE (2012) 11.000 unge mangler praktikplads i en virksomhed

3 Fagbladet3F (2012) Her er det sværest at få praktik, 13. august 2012

4 European Commission (2012) Apprenticeship supply in the member states of the European Union

5 Vocational education and labour market (2012) SBB Barometer of practice placements and apprenticeship, december 2012

6 Swissinfo.ch (2011) Employers face first-ever apprentice shortage, 22. juni 2011

7 OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerlandt

8 Bundesinstitut für Berufsforschung (2012) Datenreport zum Berufsbildungsbericht

9 Federal Ministry of economy, family and youth (2012) Apprenticeship – Dual vocational education and training in Austria

HANDLING PÅ PRAKTIKPLADSUDFORDRINGEN

Danmark

Gennem de seneste år har der været øget fokus på praktikpladssituationen i Danmark, og Ministeriet for Børn og Undervisning har i regi af FoU-programmet støttet projekter, der har undersøgt muligheder for, hvordan skolerne kan skabe flere praktikpladser ved at indgå i tættere dialog med virksomhederne. Fx har Københavns Tekniske Skole gennemført projektet "Virksomhedspartnere i skolepraktikken", der havde til formål at generere flere fleksible uddannelsesaftaler til eleverne på tømreruddannelsen gennem tæt dialog med virksomhederne¹.

Desuden har Erhvervsuddannelsesudvalget, der blev nedsat af regeringen i august 2012, bl.a. til formål at undersøge, hvordan der kan findes langsigtede, holdbare løsninger på praktikpladssituationen. Udvalget består af arbejdsmarkedets parter og udsendte i oktober 2012 sine første anbefalinger². Her blev det bl.a. foreslået, at der oprettes praktikcentre. Praktikcentre skal fungere som koordinerende enheder på erhvervsskolerne og får til ansvar at sikre den samlede uddannelse for elever, der ikke kan få en ordinær uddannelsesaftale med en virksomhed. Centrene skal sammensætte et helt forløb bestående af praktikuddannelse i virksomheder og praktikuddannelse på centeret (skoleaftale). Centrene skal fremme udnyttelsen af den samlede praktikpladskapacitet i virksomhederne gennem praktikpladsopsøgende arbejde og øge kvaliteten i skolepraktikundervisningen.

Holland

-

¹ skolepraktik.dk

² uvm.dk (2012) Praktikcentre skal sikre flere unge en erhvervsuddannelse, 5. oktober 2012

Schweiz

Staten (Federal Office for Professional Education and Technology, OPET) forsøger at imødekomme udfordringen gennem finansiering af praktikvirksomhedsnetværk (Lehrbetriebsverbünde), ved at hjælpe de svageste elever med at finde en praktikplads (Case Management Programme) gennem en håndholdt indsats og ved at gennemføre en praktikpladsopsøgende indsats gennem såkaldte "VET promotors". Dette sker i samarbejde med kantonerne³.

Tyskland

-

Østrig

Da man i starten af 00'erne oplevede, at efterspørgslen på praktikpladser overgik udbuddet af pladser, gav den østrigske statsminister en praktikpladsgaranti og satte en række foranstaltninger i gang⁴.

- Tilskud til virksomheder, der tager flere praktikanter end det tidligere år, tager praktikanter for første gang eller tager praktikanter efter en periode uden praktikanter
- Ansættelse af praktikpladsopsøgende medarbejdere
- Oprettelsen af praktikfaciliteter uden for virksomhederne til de elever, der har svært ved at gennemføre en praktik (fx specialskoler eller forlængede praktikophold)

³ OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Switzerland

⁴ London School of Economics (2010) The state of apprenticeship in 2010

ALTERNATIVER TIL ÉN UDDANNELSESAF-TALE MED EN VIRKSOMHED

Danmark

De elever, der ikke har indgået en uddannelsesaf-tale med en virksomhed, kan i stedet starte i sko-lepraktik¹. Det er muligt at tage en hel erhvervsud-dannelse i skolepraktik, men det er også muligt at indgå en restaftale med en virksomhed undervejs i uddannelsen, så den resterende del af praktikken gennemføres hos en virksomhed. Alternativt kan der indgås delaftaler, hvor en virksomhed forpligter sig til at have eleven i en del af elevens uddannelse.

Endelig er det også muligt at tage en erhvervsud-dannelse gennem ordningen Ny Mesterlære, som er den mest praksisrettede vej til en erhvervsud-dannelse. Her springer eleven grundforløbet på erhvervsskolen over².

Holland

I Holland er alternativet til virksomhedspraktikken den skoleorienterede BOL. BOL retter sig primært mod unge, der kommer direkte fra grundskolen. Her foregår en større del af uddannelsen på skolen, og praktikdelen udgør mellem 20 og 59 procent af ud-dannelsen og er tilrettelagt i to praktikforløb om året af 5-6 ugers varighed³.

Schweiz

I enkelte tilfælde går to eller flere virksomheder sammen for at tilbyde praktikophold som moduler. Det sker for at kunne tage flere elever ind på sam-me tid, eller fordi mindre virksomheder har begræn-set kapacitet til at tage elever.

Hvis eleverne ikke kan finde en praktikplads, er det muligt at starte på industrikurser, hvis indhold ligner den danske skolepraktik⁴.

1 På enkelte uddannelser er skolepraktik ikke muligt

2 uvm.dk (2011) Ny mesterlære

3 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vek-seluddannelserne

4 OECD (2009) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational

Tyskland

Mindre virksomheder, der kan have svært ved at leve op til kravene, der er beskrevet i uddannelses-planen, har mulighed for at gå sammen i en uddan-nelsesalliance (*Ausbildungsverbünde*) med andre virksomheder. Således deles uddannelsesansvaret med flere virksomheder, og eleverne kan tage et el-ler flere moduler af uddannelsen gennem en uddan-nelsesaftale med flere virksomheder⁵.

De elever, der ikke kan finde en læreplads, kan tage den praktiske del af uddannelsen som en skole-praktik⁶.

Østrig

For at sikre et tilstrækkeligt antal praktikpladser er det muligt for virksomhederne at indgå i praktikal-liancer, der gør det muligt for dem at gå sammen med andre virksomheder om uddannelsen af en eller flere elever. Alliancerne kan være mere eller mindre formaliserede og organiserede⁷.

Hvis de unge ikke har en praktikplads, har de mulig-hed for at starte i praktik på et praktikpladscenter. De bliver således JASG-lærlinge (*JugendAusbil-dungsSicherungsGesetz*) og har mulighed for at tage hele uddannelsen på praktikpladscenteret. Det tilstræbes dog, at eleverne finder en læreplads⁸.

Education and Training, Switzerland

5 Bundesinstitut for berufsforschung, <http://www.bibb.de/de/wlk9715.htm>

6 OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

7 Apprenticeship – Dual vocational education and training in Austria, Federal ministry of economy, family and youth

8 Oxford Research (2010) Internationale udfordringer for vek-seluddannelserne

Tabel 8: Alternativer til virksomhedspraktikken

	Danmark	Holland	Schweiz	Tyskland	Østrig
Skolepraktik	Ja – på de fleste uddannelser (nogle har begrænsninger i optaget)	Den skoleorien-terede retning, BOL	Ja. Muligt at starte på industri-kurser	Ja	Ja. JASG-lær-linge
Sammenslut-ning			Samarbejde mellem virk-somheder om at udbyde praktik-pladser	Alliancer mellem virksomheder om at udbyde prak-tikpladser	Alliancer mellem virksomheder om at udbyde prak-tikpladser

SKOLEPRAKTIK VERSUS VIRKSOMHEDSPRAKTIK

Danmark

Skolepraktikken gør det muligt at gennemføre sin erhvervsuddannelse, selvom man ikke har fundet en praktikplads. Og skolepraktikken er nødvendig for at kunne uddanne de faglærte, som arbejdsmarkedet efterspørger og for at kunne stille praktikpladser til rådighed for alle de erhvervsskoleelever, som er interesserede.

Men skolepraktikken står i skyggen af virksomhedspraktikken. Elever med en skolepraktik i bagagen har nemlig væsentlig sværere ved at finde arbejde med et svendebrev i hånden end de af deres skolekammerater, som fik en uddannelsesaftale. I 2010 var beskæftigelsesgraden blandt nyuddannede fra en skolepraktik 53 procent, for dem, som havde været i virksomhedspraktik, var den 78 procent¹.

Holland

I Holland kan man tage en erhvervsuddannelse af to forskellige retninger: en skolebaseret retning, hvor man er i kortere praktikforløb arrangeret af erhvervsskolen og en praktisk baseret retning, hvor man en stor del af uddannelsen er i praktik hos en virksomhed. Og man kan tage en erhvervsuddannelse på fire forskellige niveauer (se ovenfor).

Som udgangspunkt synes det hollandske system smidigt, når elever, der ikke kan finde praktikplads kan skifte fra den BLL til BOL. Men den skolerettede vej har sin bagside – i hvert fald, hvis man tager en uddannelse på et af de to laveste niveauer. Her synes det særligt svært at finde beskæftigelse efterfølgende.

¹ DEA (2013) Skolepraktik giver en svær start på arbejdslivet

Schweiz

-

Tyskland

-

Østrig

-

Tabel 9: Beskæftigelsesgrad et år efter fuldført erhvervsuddannelse

	2007	2008	2009	2010
Skolepraktik	76	69	57	53
Virksomhedspraktik	92	86	80	78

Kilde: Egne beregninger på UNI•C's data

Tabel 10: Ledighedsprocent 18 måneder efter fuldført erhvervsuddannelse i Holland

	Assistentopleiding Niveau 1	Basisberoepsopleiding Niveau 2	Vakopleiding Niveau 3	Middenkaderopleiding Niveau 4
BOL (Skolerettet)	25 %	14 %	5 %	6 %
BLL (Praksisrettet)	7 %	5 %	2 %	2 %

Kilde: Ministry of Education, Culture and Science (2012) Key Figures 2007 -2011

HVEM BETALER ELEVERNES LØN?

Danmark

Ved indgåelse af ordinær uddannelsesaftale betaler virksomhederne for elevløn i hele uddannelsesperioden, mens elever i skolepraktik modtager en skolepraktikyldelse, der udbetales af erhvervsskolen¹. Skolepraktikyldelsen er væsentlig lavere end elevlønnen, der fastsættes i de gældende overenskomster.

Virksomhederne i Danmark bliver delvis kompenseret for at tage elever gennem tilskuds- og refusionsordninger. Virksomhederne får refunderet elevernes løn, når eleverne er på skoleophold. Endvidere får virksomhederne et løntilskud (præmie) svarende til gennemsnitligt tre måneders løn.

Alle offentlige og private arbejdsgivere, der betaler til ATP, er omfattet af reglerne om betaling til Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag. Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag er en selvejende institution, der har til formål at administrere refusions- og tilskudsordninger, der skal medvirke til at skaffe det fornødne antal praktikpladser for uddannelsessøgende. Indtægter gennem opkrævning af arbejdsgiverbidrag og udgifter fastsættes af Folketinget. Taksterne for lønrefusion fastsættes i de årlige finanslove efter indstilling fra bestyrelsen af Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag. Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag yder præmie og bonus til arbejdstagerne for de elever, der indgås uddannelsesaftale med².

Holland

På den praksisorienterede BLL modtager eleverne prakticløn, mens eleverne på den skoleorienterede BOL, ikke modtager løn, når de er i praktik. Virksomheder, der tilbyder praktikpladser, står selv for finansieringen af eleverne, men modtager

1 Bekendtgørelse af lov om erhvervsuddannelser nr. 510 af 19. maj 2010

2 Bekendtgørelse af lov om Arbejdsgivernes Uddannelsesbidrag nr. 160 af 28. februar 2011

et skattefradrag på 2.500 euro for hver plads, der bliver besat³.

Schweiz

Virksomhederne betaler løn til eleverne⁴.

Tyskland

I Tyskland betaler praktikvirksomhederne løn til eleverne⁵. I enkelte sektorer er der oprettet en fond, som alle virksomheder betaler til, der dækker for udgifterne til praktikvirksomhederne. I andre sektorer dækker den enkelte virksomhed det selv⁶.

Østrig

I Østrig får eleverne en løn, som svarer til, hvor langt de er i uddannelsen. Lønnen udbetales af en fælles arbejdsmarkedskasse⁷.

3 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – Country report

4 Schweizerische Eidgenossenschaft (2012) Vocational and Professional Education and Training in Switzerland

5 OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

6 CEDEFOP (2012) Germany, VET in Europe – Country report

7 CEDEFOP (2012) Austria, VET in Europe – Country report

EN UDDANNELSESMÆSSIG BLINDGYDE

Danmark

Det er i princippet muligt at læse videre efter en erhvervsuddannelse, men kun få vælger det. Tabel 10 viser, hvor mange af dem, som fuldførte en erhvervsuddannelse i 2008, der 27 måneder senere var i gang med en uddannelse. Kun to og fire procent var i gang med henholdsvis en kort og en mellemlang videregående uddannelse. Interessant er det, at der er flere, som vælger at begynde på endnu en erhvervsuddannelse end at læse videre.

Holland

I Holland lægger erhvervsuddannelserne i vid udstrækning op til, at eleverne læser videre efter endt erhvervsuddannelse. Når eleverne har afsluttet niveau fire, er der mulighed for at fortsætte på den videre uddannelse, HBO (*Higher Professional Education*), der giver en bachelorgrad. Uddannelserne er tilrettelagt med en stor grad af praksisnær undervisning, og de fleste retninger indeholder virksomhedspraktik¹.

56 pct. med den skoleorienterede BOL, og 29 pct. af de erhvervsuddannede med den praksisorienterede BLL læste videre i 2010². Begge retninger lægger altså i høj grad op til, at de færdiguddannede læser videre.

Schweiz

For nyuddannede med særligt gode teoretiske kvalifikationer er det muligt at få tildelt det såkaldte The Federal Vocational Baccalaureate (FVB), der giver direkte mulighed for optagelse på et University of Applied Sciences. Herfra er der mulighed for optagelse på et af de kantonale universiteter eller institutter for teknologi. I 2010 var der 12,8 pct. af

1 CEDEFOP (2012) Netherlands, VET in Europe – Country report

2 Ministry of Education, Culture and Science (2012) Key Figures 2007-2011

en årgang, der fik tildelt FVB³.

I Schweiz er erhvervsuddannelserne tæt koblet med den praksisrettede videregående uddannelse Höhere Berufsbildung. Den videregående uddannelse har til formål at udvikle de erhvervsuddannedes teoretiske indsigt og give dem kvalifikationer inden for specialistjob og ledelse⁴.

Tyskland

I Tyskland er der flere muligheder for videre uddannelse efter endt erhvervsuddannelse. Uddannelsesudbuddet og mulighederne for videre uddannelse varierer mellem de enkelte bundesländer. Vejen til videreuddannelse for de erhvervsuddannede går gennem en Fachschule eller et Fachakademie, der kan sidestilles med de danske erhvervsakademier⁵.

Men der er relativt få, der vælger at læse videre efter endt erhvervsuddannelse – og man har på forbundsniveau stort fokus på, at flere skal tage videre uddannelse. Dette skal ske gennem yderligere vejledning omkring mulighederne for videre uddannelse⁶.

3 Bundesamt für Berufsbildung und Technologie BBT (2012) Berufsbildung in der Schweiz, Fakten und Zahlen

4 Bundesamt für Berufsbildung und Technologie BBT (2012) Berufsbildung in der Schweiz, Fakten und Zahlen

5 Rahmenvereinbarung über Fachschulen, Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 07.11.2002 i.d.F. vom 02.03.2012

6 OECD (2010) Learning for Jobs, OECD Reviews of Vocational Education and Training, Germany

Østrig

I Østrig har de erhvervsuddannede mulighed for at læse videre på Fachhochschule. Dette kræver i visse tilfælde, at de erhvervsuddannede gennemfører supplerende kurser. Fachhochschule tilbyder praksisorienteret undervisning på videregående niveau, der er målrettet forskellige fag, fx teknologi, turisme, business mv. De fleste udbud er private uddannelser, der bliver akkrediteret og superviseret af et uddannelsesråd (Fach-hochschule Council). Forløbet indeholder flere perioder med obligatorisk praktik⁷.

7 CEDEFOP (2012) Austria, VET in Europe – Country report

Tabel 11: Overgang fra erhvervsuddannelse til anden uddannelse, 27 mdr. efter fuldført erhvervsudd.

Til	Uoplyst (primært i besk.)	Erhvervsuddannelse	Kort videregående udd.	Mellemlang videregående udd.	Total
Fra erhvervsudd.	85,4 %	7,7 %	2,0 %	4,0 %	31.921

Kilde: UNI-Cs Overgang til uddannelse

Note: Data for 2008. Kategorien 'Uoplyst' betyder, at der ikke er oplysninger om disse personer i uddannelsesstatistikken. Langt de fleste heraf er i arbejde. Nogle få går fra en fuldført erhvervsuddannelse til 'Grundskolen', 'Forberedende uddannelser mv.', 'Gymnasiale uddannelser' og 'Lange videregående uddannelser'. Samlet set er det dog under 1 pct., der vælger en af disse uddannelser efter en erhvervsuddannelse. De er udeladt af denne tabel.

VÆKST GENNEM VIDEN

DEA er en politisk uafhængig tænketank, der arbejder for, at Danmark øger sin værdiskabelse og vækst samt tiltrækker internationale virksomheder gennem viden om uddannelse, forskning og innovation.

Tænketanken DEA kæmper grundlæggende for, at flere unge får en uddannelse, der efterspørges, at forskning bliver omsat til innovation i private og offentlige virksomheder, og at Danmark er et attraktivt land for videnbaserede virksomheder.

DEA vil nå sine mål gennem:

- Analyser og undersøgelser, der styrker DEA's dagsorden
  - Involvering af virksomheder, uddannelsesinstitutioner og organisationer via partnerskaber og projekter
  - Udfordring af vanetænkning og bidrag til løsning af samfundsudfordringer
-

DEA

VI FREMMER VIDEN